

”Barn som bråkar”

- beteendeproblem i förskolan

Manual för studieledare

Bakgrund

Studiecirkeln "*Barn som bråkar*" – *beteendeproblem i förskolan* har varit en efterfrågad och uppskattad fortbildning som vid flera tillfällen har anordnats av Lotsen på Centralt skolstöd. Syftet med studiecirkeln är att pedagogerna ska få fördjupad förståelse för varför problembeteenden kan uppstå samt få diskutera och ta del av metoder för att kunna hantera problematiska situationer.

Utvärderingarna har visat på goda resultat men pedagogerna har lyft fram att det har varit en svår utmaning att föra diskussionerna vidare i den egna verksamheten. Detta har vi tagit fasta på och erbjuder därför från och med hösten 2018 ett studiematerial utformat för förskolans verksamhet. Målet är att ni på förskolan själva ska kunna, med hjälp av detta studiematerial, genomföra studiecirkeln för hela er personalgrupp.

Ta gärna del av vår introduktionsvideo på Pedagog Örebro för mer information om bakgrund och utvärdering.

Innehåll

Studiecirkelns upplägg	4
Förberedelser inför uppstart.....	4
<i>Rum och tekniska förutsättningar.....</i>	<i>4</i>
<i>Litteratur och material .....</i>	<i>4</i>
<i>Tid och grupper .....</i>	<i>5</i>
<i>Videouppspelning.....</i>	<i>5</i>
Träff 1 – Vems är problemet?	6
Förberedelser.....	6
Genomförandet av träff 1	6
<i>Introduktion .....</i>	<i>6</i>
<i>Hållpunkter och stödord.....</i>	<i>6</i>
Träff 2 – Man behöver självkontroll för att kunna samarbeta.....	8
Förberedelser.....	8
Genomförandet av träff 2	8
<i>Hållpunkter och stödord.....</i>	<i>8</i>
Träff 3 – Den som tar ansvar kan påverka	10
Förberedelser.....	10
Genomförandet av träff 3	10
<i>Hållpunkter och stödord.....</i>	<i>10</i>
Träff 4 – Affekt smittar – hur kan vi skapa lugn?	12
Förberedelser.....	12
Genomförandet av träff 4	12
<i>Hållpunkter och stödord.....</i>	<i>12</i>
Träff 5 – Man blir ledare när någon följer.....	14
Förberedelser.....	14
Genomförandet av träff 5	14
<i>Hållpunkter och stödord.....</i>	<i>14</i>
Stöd till diskussionerna	16
Referenser	17
Litteratur.....	17

Studiecirkelns upplägg

Studiecirkeln utgår från boken *Beteendeproblem i förskolan – om lågaffektivt bemötande* av Bo Hejlskov Elvén och David Edfelt och består av fem träffar á 1 timme och 45 minuter. Syftet med studiecirkeln är att pedagogerna ska få fördjupad förståelse för varför problembeteenden kan uppstå samt få diskutera och ta del av metoder för att kunna hantera problematiska situationer. Träffarna innehåller föreläsningar på film och färdigt diskussionsmaterial. Som studieledare ansvarar du att leda processens gång och att fungera som ett stöd i diskussionerna. Mellan varje träff ska pedagogerna läsa kapitel ur boken samt genomföra en reflektionsuppgift.

Studiematerialet innehåller:

- Manual för studieledare
- PowerPoint med inspelade föreläsningar
- Underlag för diskussioner

Förberedelser inför uppstart

För att studiecirkeln ska kunna genomföras på ett bra sätt behöver ni se över att ni har de förutsättningar som krävs gällande rum, teknisk utrustning, litteratur m.m. Nedan följer en mer detaljerad beskrivning.

Rum och tekniska förutsättningar

För att kunna genomföra studiecirkeln behöver ni tillgång till:

- Dator
- Projektor
- Högtalare
- Internet – för att kunna visa föreläsningsfilmerna
- Skrivare – för att kunna skriva ut underlag för diskussionerna

Vår rekommendation är att möblera rummet så att pedagogerna direkt kan sätta sig i mindre diskussionsgrupper med 4-6 personer.

Litteratur och material

Mellan träffarna behöver alla pedagoger ha möjlighet att läsa ett förutbestämt antal sidor ur boken *Beteendeproblem i förskolan – om lågaffektivt bemötande* av Bo Hejlskov Elvén och David Edfelt.

Aktuell PowerPoint behöver laddas ner från Pedagog Örebro.

Bilder som stöd i diskussionerna behöver laddas ned från Pedagog Örebro samt skrivas ut till varje diskussionsgrupp.

Tid och grupper

Studiecirkeln innehåller fem träffar där varje träff är 1 timme och 45 minuter. Vi rekommenderar att ha träffarna med 3-5 veckors mellanrum för att pedagogerna ska hinna läsa och genomföra sina uppgifter men inte hinna tappa tråden i processen. Räkna med att hela processen tar en termin.

Diskussionsgrupperna bör vara 4-6 personer och utvärderingarna har visat att pedagogerna har uppskattat att sitta i samma grupper varje gång. Det inger en trygghet som gynnar de samtal som kan komma att bli både personliga och ibland svåra.

Videouppspelning

När du ska spela upp videoklippen kan det vara bra att ha en högtalare inkopplad då volymen i filmen är lite låg.

För att få bättre kvalitet på filmerna kan du göra denna inställning. Obs, detta måste göras vid vare tillfälle en film spelas upp.

1. Tryck på knappen för inställningar som ser ut som ett kugghjul.

2. Tryck på *kvalitet*.
3. Välj det högsta talet som går att välja.

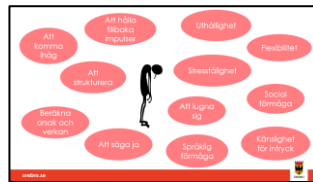
Träff 1 – Vems är problemet?

Förberedelser

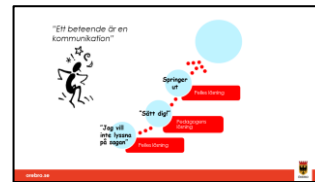
- Ladda ner PowerPoint *Barn som bråkar, träff 1.pptx*
- Ladda ner och skriv ut diskussionsunderlagen:

Barn gör rätt om de kan

Förmågor

Problem/ lösning

Genomförandet av träff 1

Introduktion

Om ni önskar kan ni starta studiecirkeln med att visa introduktionsvideon som ligger på Pedagog Örebro. Då får pedagogerna en bakgrund till uppkomsten av "Barn som bråkar" och vad vår utvärdering av tidigare studiecirkel har visat. Beräkna i så fall 10 minuter extra till detta.

Hållpunkter och stödord

Total tidsåtgång är 1 timme och 45 minuter.

Bild 1

Hälsa alla välkomna!

Bild 2

2 min

Berätta att studiecirkeln kommer att utgå från boken *Beteendeproblem i förskolan* – om lågaffektivt bemötande. Beskriv upplägget med fem träffar och informera eventuellt deltagarna vilka datum och tider de olika träffarna är.

Bild 3*2 min*

Informera om vilket syfte studiecirkeln har:

- Få fördjupad förståelse för varför problemskapande beteende kan uppstå
- Få diskutera och ta del av metoder för att kunna hantera problematiska situationer

Bild 4*5 min gruppdiskussion**5 min uppsamling i storgrupp*

Sätt igång uppstartsdiskussionen: Vad menar vi när vi pratar om "barn som bråkar" i förskolan?

Samla ihop diskussionen genom att be någon/några av grupperna att sammanfatta vad de har pratat om.

Bild 5*5 min*

Visa den första föreläsningsfilmen.

Bild 6*10 min gruppdiskussion**10 min uppsamling i storgrupp*

Sätt igång gruppdiskussionen: Vad betyder det att uppföra sig?

Samla ihop diskussionen genom att be någon/några av grupperna att sammanfatta vad de har pratat om.

Bild 7*20 min*

Visa den andra föreläsningsfilmen.

Bild 8*25 min gruppdiskussion**15 min uppsamling i storgrupp*

Sätt igång gruppdiskussionen: Vilka krav ställer vi på barnen i förhållande till deras förmågor?

Samla ihop diskussionen genom att be någon/några av grupperna att sammanfatta vad de har pratat om.

Bild 9*5 min*

Gå igenom uppgifterna till nästa gång:

- Läs s. 1-35 i boken Beteendeproblem i förskolan
- Ta med exempel på när barnets problemlösning har skapat problem för dig.

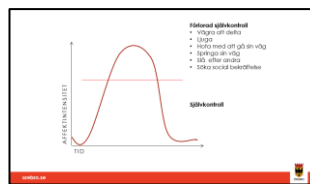
Träff 2 – Man behöver självkontroll för att kunna samarbeta

Förberedelser

- Ladda ner PowerPoint *Barn som bråkar, träff 2.pptx*
- Ladda ner och skriv ut diskussionsunderlagen:

Förmågor

Affektkurvan

Genomförandet av träff 2

Hållpunkter och stödord

Total tidsåtgång är 1 timme och 45 minuter.

Bild 1

Hälsa alla välkomna!

Bild 2

5 min

Vi avslutade förra träffen med att prata om när barns lösning på problemet blir ett problem för oss vuxna. Er uppgift till denna gång var att fundera kring när detta händer i er vardag.

Bild 3

20 min gruppdiskussion

15 min uppsamling i storgrupp

Sätt igång gruppdiskussionen: Diskutera vilka observationer, reflektioner ni gjort runt barns problemlösning som skapat problem för dig. Vilka nya tankar har du fått?

Samla ihop diskussionen genom att be någon/några av grupperna att sammanfatta vad de har pratat om.

Bild 4

10 min

Visa föreläsningsfilmen.

Bild 5

30 min gruppdiskussion

15 min uppsamling i storgrupp

Sätt igång gruppdiskussionen: Diskutera situationer sammanhang och rutiner som kan göra att förväntningarna på barnets förmåga är för högt ställda. Vilka varningssignaler kan man se hos barnen? Vilka strategier har du för att hjälpa barnet att behålla självkontrollen? Hur kan ni i framtiden undvika liknande situationer genom att anpassa krav utifrån förmåga?

Samla ihop diskussionen genom att be någon/några av grupperna att sammanfatta vad de har pratat om.

Bild 6

5 min

Gå igenom uppgifterna till nästa gång:

- Läs s 36-74 i boken *Beteendeproblem i förskolan*
- Observera barn. Vilka strategier använder barnen för att behålla självkontrollen i jobbiga och konfliktfyllda situationer?

Träff 3 – Den som tar ansvar kan påverka

Förberedelser

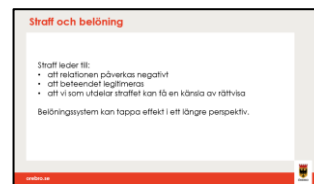
- Ladda ner PowerPoint *Barn som bråkar, träff 3.pptx*
- Ladda ner och skriv ut diskussionsunderlagen:

Den som tar ansvar kan påverka

Barn lär sig inget av att misslyckas

Straff och belöning

Genomförandet av träff 3

Hållpunkter och stödord

Total tidsåtgång är 1 timme och 45 minuter.

Bild 1

Hälsa alla välkomna!

Bild 2

25 min gruppdiskussion

15 min uppsamling i storgrupp

Sist vi träffades pratade vi om barns varningssignaler som visar sig när situationen inte är hanterbar för barnet. Vi pratade om självkontroll och hur barns och vuxnas reaktioner kan bli när självkontrollen förloras. Tills idag skulle ni observera barn i verksamheten och fundera över vilka strategier de använder för att behålla självkontrollen i jobbiga och konfliktfyllda situationer.

Sätt igång gruppdiskussionen: Vad har ni observerat? Vilka strategier använder barnen för att behålla självkontrollen? Goda strategier? Sämre fungerande strategier? Vilka nya tankar har ni fått?

Samla ihop diskussionen genom att be någon/några av grupperna att sammanfatta vad de har pratat om.

Bild 3

15 min

Visa föreläsningsfilmen.

Bild 4

25 min gruppdiskussion

15 min uppsamling i storgrupp

Sätt igång gruppdiskussionen: Vad kan du som vuxen göra för att hjälpa barnet att behålla självkontrollen? Reflektera kring straff och belöning och konsekvenser. Vad betyder det för dig att ta ansvar för att barnen ska lyckas? Samla ihop diskussionen genom att be någon/några av grupperna att sammanfatta vad de har pratat om.

Bild 5

5 min

Gå igenom uppgifterna till nästa gång:

- Läs s 75 - 112 i boken *Beteendeproblem i förskolan*
- Reflektera över dina egna reaktioner när du är i konfliktsituationer med barn. Vad väcker barnets affekter hos dig?

Träff 4 – Affekt smittar – hur kan vi skapa lugn?

Förberedelser

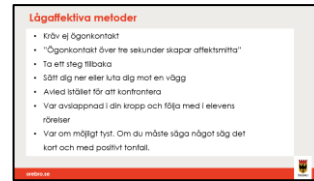
- Ladda ner PowerPoint *Barn som bråkar, träff 4.pptx*
- Ladda ner och skriv ut diskussionsunderlagen:

Affektsmitta

Trappan

Lågaffektiva metoder

Genomförandet av träff 4

Hållpunkter och stödord

Total tidsåtgång är 1 timme och 45 minuter.

Bild 1

Hälsa alla välkomna!

Bild 2

3 min

Visa föreläsningsfilmen.

Bild 3

15 min gruppdiskussion

10 min uppsamling i storgrupp

Sätt igång gruppdiskussionen: Vad väcker barnets affekter hos dig?

Samla ihop diskussionen genom att be någon/några av grupperna att sammanfatta vad de har pratat om.

Bild 4

35 min

Visa föreläsningsfilmen.

Bild 5

25 min gruppdiskussion

10 min uppsamling i storgrupp

Sätt igång gruppdiskussionen: Reflektera över situationer där det som ni anser är beteendeproblem egentligen är barnets strategier för att behålla självkontrollen.

Vad betyder den insikten för ert arbete framöver?

Tänk på situationer där er affekt har smittat av sig på barnen. Det kan vara ilska, oro (stress), gråt, avsmak, rädsla men även glädje eller entusiasm. Reflektera över hur du kan använda affektmitta på ett positivt sätt.

Samla ihop diskussionen genom att be någon/några av grupperna att sammanfatta vad de har pratat om.

Bild 6

5 min

Gå igenom uppgifterna till nästa gång:

- Läs s 115-140 i boken *Beteendeproblem i förskolan*
- Reflektera över de aktiviteter som ni har, är de *begripliga* för barnen?

Bild 3

15 min gruppdiskussion

10 min uppsamling i storgrupp

Sätt igång gruppdiskussionen: Vad känner du igen dig i? Vilken strategi är du mest bekväm i? Avledning som gränssättning-vad tänker du om det?
Samla ihop diskussionen genom att be någon/några av grupperna att sammanfatta vad de har pratat om.

Bild 4

10 min

Visa den andra föreläsningfilmen

Bild 5

30 min gruppdiskussion

15 min uppsamling i storgrupp

Sätt igång gruppdiskussionen: Hur kan ett arbete med modellen utveckla er pedagogiska verksamhet? Hur kan ni gå tillväga?
Samla ihop diskussionen genom att be någon/några av grupperna att sammanfatta vad de har pratat om.

Bild 6

10 min

Avsluta nu studiecirkeln genom att återigen presentera syftet:
Att få fördjupad förståelse för varför problembeteenden kan uppstå samt att få diskutera och få del av metoder för att hantera problematiska situationer.

Dela ut utvärderingen och låt deltagarna fylla i den.

Stöd till diskussionerna

Tänk på att alla grupper ska få komma till tals under träffen. Om du ber ett bord att sammanfatta sina diskussioner under en uppsamling, se till att ett annat bord får ordet nästa gång.

Om det är svårt att få någon att prata i storgruppdiskussionerna kan du dela ut ordet till borden, "Vad sade ni vid det här bordet?".

Om det kommer en fråga där den som frågar vill ha ett svar, lämna tillbaka frågan till deltagarna, "Vad tänker ni andra om denna fråga?".

Du kan alltid ha lite följdfrågor i "bakfickan".

- Om ni som personal bemöter barnet så, vad tänker du att det leder till för barnet? På kort sikt? På lång sikt?
- Vad tror du att barnet tänker/känner i den situationen?
- Vad händer med dig i den situationen?
- Om du/ni lyssnar igen på vad vi nyss pratade om och tänker en stund, får du/ni några nya tankar?
- Vad tänker du att du har för alternativ på hur du ska bemöta barnet i den situationen? Beskriv dem. När du nu har alternativen framför dig, vilket är bäst för dig? Vilket är bäst för barnet?
- Använd dig av det som står i boken, tex:
  - Tänker vi nu att barn gör rätt om de kan?
  - Har barnet förmåga att leva upp till det kravet?
  - Vems ansvar är det?
  - Har barnet en strategi för den situationen? Har vi hjälpt barnet att hitta strategin?

Referenser

Litteratur

Brodin, M., & Hylander, I. (2002). *Självkänsla – att förstå sig själv och andra*. Stockholm, Liber.

Greene, R. W. (2016). *Explosiva barn: ett nytt sätt att förstå och behandla barn som har svårt att tåla motgångar och förändringar*. Stockholm, Studentlitteratur AB.

Hejlskov Elvén, B. (2015). *Barn som bråkar*. Stockholm, Natur & Kultur.

Hejlskov Elvén, B., & Edfelt, D. (2017). *Beteendeproblem i förskolan. Om lågaffektivt bemötande*. Stockholm, Natur & Kultur.